

časopis nadnes

Nie je pieseň ako pieseň

Pár slov o NE:BO:DAJ

Lubomír Pavelka

Dávnejšie, už ani presne neviem kedy, zaznel zaujímavý postreh, že nie náhodou mnohé dôležité kapely v histórii rockovej hudby boli triá: Cream, Jimi Hendrix Experience, Rush či The Police. V čom spočívala ich hudobná výnimočnosť?

Hudobné vyjadrovanie tria predstavuje cestu ku kvalitatívne, hudobne, umelecky „maximálnemu“ výsledku s takpovediac kvantitatívne „minimálnymi“ možnosťami. Možno povedať, že je to „blízky rozhovor“ vis-a-vis so všetkými (hudobno-)komunikačnými nuansami. Sú to reakcie na všetky podnety. Je to explicitný príklad prítomnosti, tej „efemérnej“, „neuchopiteľnej“ a „tajomnej“ intuície implicitne determinujúcej hudobnú komunikáciu, ratiom ťažko (ak vôbec) uchopiteľnú.

Pri hre v triu síce ako poslucháč môže výraznejšie pociťovať absenciu zvukovo-farebnnej „šírky“, sonoristickej „mohutnosti“ či dynamickej „hĺbkyl“ (čo je zas špecifickosť veľkých ansámblov, „veľkého zvuku a veľkej SHOW!), ale taká „plná“ hudobná intimita preda len prináša „iný“ druh zážitku&60;: osobnejší, bližší. Práve v komornom zoskupení sa najviac zrkadlí hudobná a ľudská osobitosť, špecifickosť jednotlivých členov. Trio je o individualitách „hrájučích“ v prospech celku, sú to tri egá... ešte stále pod kontrolou.

V našom slovenskom hudobnom priestore už štyri roky veľmi aktívne pôsobí komorné zoskupenie troch výrazných individualít. Jana Ambrózová, Julo Fujač a Andrej Pleštincký, zastrešený názvom NE:BO:DAJ, poukazujú na „svojské“ možnosti hudobného vyjadrovania. Je to ko-

morná hudba súčasnosti, ktorá ctí tradície, vychádza z nich, ale je progresívna, občas (možno často) provokatívna, občas kritická, vtípná, niekedy jemne ironická, ale hlboko úprimná, v niektorých momentoch viac než vážna, remeselne a umelecky poctivá. Aj napriek poznaniu a používaniu tých najrozmanitejších spôsobov robenia a „stávania sa“ hudby je ich hudba výsostne slovenská („nebodaj ich už budú pravidelne hrať v slovenských rádiách...“). To rozhodne nie je myslené pejoratívne (na margo hudby slovenskej takzvanej „populárnej“, odborne mainstreamovej, ktorá je „iba popmusic, nič viac“...). Je slovenská „atmosférou“ - v Böhmeovom význame tohto pojmu ako vzťahu prostredia a ľudskej citlivosti - prejavom, ktorý nie je iba „hraním sa“ na autenticnosť, ale autenticnosť sama (to vnútorné „chvenie“ pri počúvaní ľudskej balady Neni dobré v úžasne precitenej interpretácii Jany Ambrózovej).

Trio NE:BO:DAJ predstavuje tvorivú konfrontáciu „so všetkým možným“, čo sa môže nachádzať vo sfére hudby. Z toho by sa mohlo zdať, že hudba NE:BO:DAJ znie ako prepojenie povedzme „ťažkej“ alternatívy s „autentickým“ folklórom, jemnej poetickej piesňovej lyriky s extrémnou elektronikou, kabaretu a nebodaj aj jazzu. Lenže NE:BO:DAJ takí naozaj sú! Uvedené spojenia možno nie sú až také náhodné a rozhodne nie sú prvoplánové. Je to jedinečný „uzol“, do ktorého konverguje línia na jednej strane autentického poňatia folklóru a na strane druhej prítiažlivá nenkonvenčnosť vokálneho a inštrumentálneho prejavu Jany Ambrózovej, ktorá sa prelína s líniou Fajačov, ktorá sa prelína s líniou Fujačov, ktorá sa prelína s líniou Pleštinckého, ktorý sa prelína s líniou Fujačov... možnosť hudobného vyjadrovania. Je to ko-

Voľnosť myslenia, voľnosť prejavu - trio NE:BO:DAJ FOTO: ARCHIV NE:BO:DAJ

jadrovania a Andrej Pleštincký niekedy celkom nenápadne doplní a inokedy explicitne „prerúša“, posúva, zvyražiňuje a hlavne zjednocuje celé trio.

Čo však z tohto „bezhraničného“ triológu úplne a čisto vyžaruje, je voľnosť: voľnosť myslenia, voľnosť prejavu, voľnosť pohybu, ktorým uchojú a pretvárajú tie najrozmanitejšie časti univerza hudby. Je to voľnosť oslobodzujúca sa od nekonečného „riešenia“ „zabehaných“ (a ešte stále pretrvávajúcich a „strašiacich“) žánrových či poetických „mindrákov“ a vôbec celkovo „starých“ paradigmat hudobného myslenia. Vôbec však nezdaje o ich negovanie alebo zatracovanie, ale len o tvorivé pretváranie a zasadenie do nových, iných kontextov. Je to iná perspektíva „pohľadu“. Je to „len obyčajná“ (ale taká vzácna) otvorenosť voči inakosti či zvláštnosti. A hlavne

citelná radosť z hry troch hudobníkov.

Pomyselný kruh sa uzavrie a hudba sa stáva úplnou, keď trio doplní ten „štvrtý“ - rovnako tvorivý a z hľadiska komunikácie rovnocenný „člen“ - poslucháč. A ten by sa v spleti rôznorodých spôsobov hudobných poetík, jazykov mal orientovať, čo nemusí predstavovať (a niekedy ani naozaj nepredstavuje) práve jednoduchý moment. Hudobník a teoretik David Dunn píše o historických premenách možnosti počúvania: od počúvania environmentu ako priamej komunikácie s prostredím (pre potreby prežitia v danom prostredí) cez aurálne vnímanie tradičného tonálno-harmonického systému, cez akcentovanie spektrálnych vlastností zvukov a emancipáciu hluku ako hudobného zdroja až po môžeme povedať

cyklický návrat k počúvaniu environmentu ako hudby (a rozšírenia zvukového spektra o elektronické zdroje a pod.). Stretnutie... najlepšie náhodné a nepripravené) s hudbou NE:BO:DAJ, či už na ich koncertoch, alebo prostredníctvom albumov (NE:BO:DAJ, Azyl 2012, alebo Leter to develoter, Hevhetia 2015) poskytnie „rozkoš z počúvania“ a posluchácky priestor práve pre „preverenie“ rozmanitých druhov (módov) počúvania. Hudba NE:BO:DAJ tria poukazuje na to, že vymanenie sa zo zabehnutých hudobných stereotypov vyžaduje značnú dávku otvorenosti a odvahy (tak na strane tvorcu, ako aj poslucháča), výsledok však prináša silnú „vnútornú rezonanciu“. Rovnako poukazuje aj na to, že jednoduchosť (ktorá je do istej miery príznačná pre piesňovú formu) a tupeť (ktorá je vo veľkej miere príznačná pre piesňovú formu a obsah v súčasnej „popmusic“) vôbec nie sú pojmy synonymické - inými slovami, nie je pieseň ako pieseň. A do tretice poukazuje na to, že hluk, ticho, zvuk ulice, ale aj podmanivé melódie nenásilne, prirodzene a voľne splyvajú v pojme hudba, nech si už pod ním predstavíme čokoľvek.

To možno počuť a „zažiť“ v skladbách tak z prvého eponymného albumu, ako aj z nového štúdiového albumu: napríklad v Hymnuse za zlyhávajúcu lásku Martina Burlasa (dokonalá burlasovská poetika

Julo Fujač: Occupy Piano, Londýn 2012 REPROFOTO: VLNA 63 / 2015

vo vokálno-„hlukeyej“ podobe s textovou kolážou Nóry Ružičkovej z jeho Spam Symphony, upravená autorom pre NE:BO:DAJ trio), v akusticko-alternatívno-„progresívnej“ pesničke Klebeta!, ako aj v melodramatickom Liste developerovi (s rovnomennou básňou Michala Habaja v jeho apelatívnom prednese) či, naopak, v kontrastnom, až prietrzračne lyrickým, nadpozemsky krásnom úvode a (azda ešte naliehavejšej expresívnejšej) strednej časti skladby Na sluncích plátna Ivana Achera (na slová Jána Amosa Komenského) alebo v Transfigurazioni - hudbe vytvorenej podľa projektu grafickej partitúry Milana Adamčiča (s hosťujúcim gitaristom Ondrejom Veselým). A, samozrejme, nemôže chýbať John Cage vo Fujakovej komprovizácii On Cage with AA so samotným Adamčičom (a ním nahovoreným textom o Cageovi, ktorý napísal v roku 1992, keď krátko pred svojou smrťou stihol na jeho pozvanie navštíviť Bratislavu), ako aj z digitálnou perkusionistkou Amy Knoles, líderkou legendárnych The California EAR Unit, ktorí v osemdesiatych rokoch s Cageom spolupracovali. Z kategórie „zvláštnych skladieb“ sa na albume objavuje aj „tajomný“ elektroakustický kus Jána Boleslava Kladiňa Kozmická elegia (rovnako vytvorený špeciálne pre NE:BO:DAJ trio) s úžasnou sonoristickou, ale asi nie príliš optimistickou posolstvom...

Jednoducho inteligentná hudobná „všechochuť“ v osobitom stvárnení, ustavične „dráždiaca“ zabehnuté spôsoby prijímania a postoja k hudbe u poslucháča. Určite si ich netreba nechať ujsť naživo - koncertne, pretože práve v živom vystúpení sa naplno odhaľuje výnimočnosť jednotlivých inštrumentalistov a ich vzájomnej komunikácie. A pri NE:BO:DAJ triu to platí dokonale.

„Už tam utekám. Pán sused, už bežím.“ Bleskovo sa prepinám na núdzový režim. Našťastie sú vo vchode samí milí susedia, **Zvuk:** Utekanie po schodoch.

Literárna terasa je pravidelná rubrika prílohy Víkend, ktorá prináša ukážky z novíniek slovenských literárnych časopisov.

Spoločnosť

Eskapistická eskapáda vo veršoch

Anton Medowits

Postavy: Rozprávač, Správca, Andrej, Ján, Milan, Miroslav, Anna
Rozprávač: Prídem z práce. Ako slnko, ktoré klesá na západ, takisto som unavený. Teraz chcem už iba spať. Pospať si tak dvadsať minút, dať sa trochu dokopy. Potom bude zasa dobre.

Kto to pozná, pochopí. Vyvalím sa na pohovku, zavriem ťažké viečka. Spánok ma už zaplavuje, pomaly jak riečka. Premeníam sa na ponorku, unášať sa nechám. Je mi jedno, kam to bude, len nech je to niekam. Na chvíľu chcem zabudnúť, že volali mi z pobočky, či mám takú nevýhodnú hypotéku náročky. Ak by som vraj potreboval výhodnejšie podmienky... Je to jedno, teraz už pozorujem kamienky, ktoré sa tu prevalujú celkom dole, na dne, kde sa víri jemný piesok, o chvíľu si sadne. Ach, ako ťa milujem, hojdajúci spánok. Oddychnuť si od mesta, hluku, od topánok. Na chvíľu sa oslobodiť, odtrhnúť sa z refaží. Beďa tomu, čo mi tento plán chce prekaziť. Treba zahnať votrelca, čo ma v tejto chvíli chce okradnúť o spánok, ukradnúť mi sily. Aspoň krátko zotrvať v bezvedomej nádhre! Ale moment, čo to je? **Zvuk:** Energické búchanie na dvere.

Rozprávač: Niekto klope na dvere! Tvárim sa, že nie som tu. Stále klope. Vkuse! Opatrne otváram. **Andrej:** Dobrý večer, sused! Máme schôdzu o siedmej. **Rozprávač:** „To už bude sedem!“ poviem. „Už tam utekám. Pán sused, už bežím.“ Bleskovo sa prepinám na núdzový režim. Našťastie sú vo vchode samí milí susedia, **Zvuk:** Utekanie po schodoch.

Rozprávač: a tak bežím po schodoch, uvidím, čo povedia. Presúvam sa po schodoch v polobdelom stave. Na dverách je áštorka, na nej: „Naliehavé! Dnes budeme preberať dôležité veci.“ Dnes tam bude každý vari. Dnes tam budú všetci!

Zvuk: Šum hlasov susedov
Rozprávač: Tam, v záhrade za domom zišli sme sa preto, nech sa každý prejavi, povie celou vetou o všetkom, čo trápi ho na bytovom dome. Nech sa každý vyjadri. Naliehavé! Pome! „Dobrý večer, prepáčte mi, za to malé meškanie.“ **Andrej:** Aj tak ešte nie sme všetci.

Ako teda, počkám? Moment, hneď nás spočítam... **Rozprávač:** Ako magnát ropný začne rátať, či sme vraj uznaniaschopní. **Andrej:** S vami, sused, už je to dostatočný počet. **Rozprávač:** Ak by nebol, čo spravia? Pošlú hrdé koče pre všetkých, čo neprišli? Pošlú konský záprah? Zamyslene pozerám, na kosternách buriny, je to tu dosť otravné, ak môžem byť úprimný. **Andrej:** Susedia, tak začneme? Už je nás dosť veľa. Ja to vediem. Kto robí zapisovateľa? **Miroslav:** Povedzme, že môžem ja. Takže ja sa hlásim. **Andrej:** Výborne, a teraz dvoch ďalších treba asi. **Miroslav:** Mám to písať podrobne? **Andrej:** Nié, tam stačí výruc. Potrebujem ďalších dvoch na tú zápisnicu. V rámci všetkých pravidiel teraz by to chcelo minimálne takých dvoch overovateľov. **Rozprávač:** Dvíham ruku, hlásim sa. „Dajte mňa, keď treba.“ **Andrej:** Ešte niekto? Dobre, tak napíšem tam seba.

Rozprávač: Z týchto vecí ja som kôň, či skôr vlastne zebra, **Andrej:** Tak to podme prebrať. Prvým bodom programu je výmena pivnic. **Rozprávač:** To sa bežne robieva? Či to ja som divný? **Andrej:** Ide totiž o toto: Tá, čo majú oni, tá je vlastne spoločná. **Rozprávač:** Fakt som z toho konik! **Miroslav:** Ktorú potom máme my, **Rozprávač:** Práve sa to začalo! Obavy ma strašia: Tak aj našu pivnicu vlastni niekto iný? Nechce sa mi sfahovať všetky hovadiny... Nespomenul doteraz nikto moje meno, tak do toho nevítam. Dnes tam bude každý vari. Dnes tam budú všetci!

Rozprávač: Rozmýšlam, či počujem niekde v hlave hlasy alebo sa celá vec odohráva ozaj. Fakt som z toho zebra, kôň, nosorožec, koza... **Miroslav:** Viete čo, my v podstate strašne dlhú dobu od pivnice máme kľúč... **Rozprávač:** A mne v hlave doľbu usilovne vtáčiky, keď sa snažím chápať... **Miroslav:** Naša bola na sever... **Marek:** Na severozápad! **Miroslav:** Dobre, ako poviete. **Rozprávač:** Ale, no tak, páni... Sever a či severo... **Andrej:** Aha, tu je plánik! **Rozprávač:** Drží plánik, na ňom sú presne rozkreslené miesta, kde sú pivnice, aj tie miesta, kde nie. Miroslav: Tak vy teda tvrdíte, že tá, čo sme mali... **Rozprávač:** Vtákov v hlave vymenia rovno samopaly. Potom zaznie guľomet ako v Stalingrade: **Andrej:** Vy máte mať miesto nej druhý v hentom rade. **Rozprávač:** Čo platilo, neplatí už. Nové nie je staré... **Miroslav:** A s tou starou čo sa stane? **Andrej:** Veď tam má byť kočíkareň!

Miroslav: Dobre, len nám dajte vedieť, ktorá nám to patrí. **Andrej:** Jednotka je za deviatku, číslo sedem za tri, vy sa potom posuniete do tej... celkom do rohu. **Miroslav:** Netečíte tam? **Andrej:** Nebojte sa. Tá má dobrú polohu. **Rozprávač:** Stratil som sa celkom v tejto domyselnej rošáde. „Prepáčte, a naša potom...“ **Andrej:** Tam je také poradie... **Rozprávač:** Pred očami zatmie sa mi, kým sa všetko vysvetlí. **Andrej:** My sme sedem, sused osem, tu je šestka. Vy ste tri. **Rozprávač:** Oni vedia, ja to neviem. Sfahovať sa teda inam? Prikývujem nemo. **Andrej:** Pivnica, čo máte vy, nie je vaša asi. **Rozprávač:** Rozmýšlam, či počujem niekde v hlave hlasy alebo sa celá vec odohráva ozaj. Fakt som z toho zebra, kôň, nosorožec, koza... **Miroslav:** Viete čo, my v podstate strašne dlhú dobu od pivnice máme kľúč... **Rozprávač:** A mne v hlave doľbu usilovne vtáčiky, keď sa snažím chápať... **Miroslav:** Naša bola na sever... **Marek:** Na severozápad! **Miroslav:** Dobre, ako poviete. **Rozprávač:** Ale, no tak, páni... Sever a či severo... **Andrej:** Aha, tu je plánik! **Rozprávač:** Drží plánik, na ňom sú presne rozkreslené miesta, kde sú pivnice, aj tie miesta, kde nie. Miroslav: Tak vy teda tvrdíte, že tá, čo sme mali... **Rozprávač:** Vtákov v hlave vymenia rovno samopaly. Potom zaznie guľomet ako v Stalingrade: **Andrej:** Vy máte mať miesto nej druhý v hentom rade. **Rozprávač:** Čo platilo, neplatí už. Nové nie je staré... **Miroslav:** A s tou starou čo sa stane? **Andrej:** Veď tam má byť kočíkareň!

ukážka

Rozprávač: Z týchto vecí ja som kôň, či skôr vlastne zebra, **Andrej:** Tak to podme prebrať. Prvým bodom programu je výmena pivnic. **Rozprávač:** To sa bežne robieva? Či to ja som divný? **Andrej:** Ide totiž o toto: Tá, čo majú oni, tá je vlastne spoločná. **Rozprávač:** Fakt som z toho konik! **Miroslav:** Ktorú potom máme my, **Rozprávač:** Práve sa to začalo! Obavy ma strašia: Tak aj našu pivnicu vlastni niekto iný? Nechce sa mi sfahovať všetky hovadiny... Nespomenul doteraz nikto moje meno, tak do toho nevítam. Dnes tam bude každý vari. Dnes tam budú všetci!

Zvuk: Šum hlasov susedov
Rozprávač: Tam, v záhrade za domom zišli sme sa preto, nech sa každý prejavi, povie celou vetou o všetkom, čo trápi ho na bytovom dome. Nech sa každý vyjadri. Naliehavé! Pome! „Dobrý večer, prepáčte mi, za to malé meškanie.“ **Andrej:** Aj tak ešte nie sme všetci. Ak by som vraj potreboval výhodnejšie podmienky... Je to jedno, teraz už pozorujem kamienky, ktoré sa tu prevalujú celkom dole, na dne, kde sa víri jemný piesok, o chvíľu si sadne. Ach, ako ťa milujem, hojdajúci spánok. Oddychnuť si od mesta, hluku, od topánok. Na chvíľu sa oslobodiť, odtrhnúť sa z refaží. Beďa tomu, čo mi tento plán chce prekaziť. Treba zahnať votrelca, čo ma v tejto chvíli chce okradnúť o spánok, ukradnúť mi sily. Aspoň krátko zotrvať v bezvedomej nádhre! Ale moment, čo to je? **Zvuk:** Energické búchanie na dvere.

Literárna terasa je pravidelná rubrika prílohy Víkend, ktorá prináša ukážky z novíniek slovenských literárnych časopisov.

ukážka

Texty sú z časopisu Vlna 63/2015, téma - hudba.